

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 127, Nisan 2022, s. 424-442

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.57853>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
2.03.2022

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.04.2022

Doç. Dr. Makbule KALI SOYER

Marmara Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
makbulesoyer@marmara.edu.tr
0000-0002-9031-5721

Uzman Psikolojik Danışman Cem BOYALI

Milli Eğitim Bakanlığı
cemboyali94@gmail.com
0000-0002-7868-3011

YARATICI ÖZELLİK MOTİVASYON ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIşMASI

Öz

Bu araştırmanın amacı Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenirliliğinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 232'si kadın (%70,1) ve 99'u erkek (%29,9) olmak üzere 331 yetişkin birey oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri IBM SPSS ve AMOS paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda iki dili bilen 44 bireye İngilizce form ve Türkçe form 2 hafta ara ile uygulanmıştır. Ardından maddeler arası korelasyona bakılmış ve yapılan analizler sonucunda İngilizce ve Türkçe formlar arasında korelasyon katsayılarının anlamlı olduğu görölmüştür. Geçerlik analizleri kapsamında yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği incelenmiştir. Yapı geçerliğinin incelenmesinde Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Ölçeğin 3 faktörlü bir yapısının olduğu ve bu yapının doğrulandığı görölmüştür. Sonuçlar modelin uyumlu olduğunu göstermektedir. Ölçek maddeleri içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk alt boyutlarında toplanmıştır. Ölçüt geçerliği kapsamında Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği ile

Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği (Özgenel ve Çetin, 2017) arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmış ve iki ölçekten alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenirliliği kapsamında hem Cronbach's Alpha hem de madde-toplam korelasyonları incelendiğinde ise ölçeğin güvenirlilik ölçütlerini taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu bulgular, Türkçeye uyarlanan Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık, Motivasyon, Öz-belirleme Kuramı, Geçerlik, Güvenirlilik.

ADAPTATION OF THE CREATIVE TRAIT MOTIVATION SCALE INTO TURKISH: THE STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

Abstract

The present study aims to adapt the The Creative Trait Motivation Scale into Turkish and examine its validity and reliability. The sample of the research consists of 331 adult individuals, 232 women (70.1%) and 99 men (29.9%). The research data were analyzed by using IBM SPSS Statistics 21.0 and AMOS package programs. First, linguistic equivalence studies of the scale were carried out. For this purpose, Turkish and English forms were applied to 44 bilingual individuals with two weeks interval. Then, the correlation between the items was examined. As a result of the analysis, it was seen that the correlation coefficients between the English and Turkish forms were significant. Construct validity and criterion validity were examined within the scope of validity analysis. Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) were used to examine the construct validity. It was observed that the scale had a 3-factor structure and scale's factor structure was confirmed. Results revealed that model is coherent. The items of the scale were included in the sub-dimensions of intrinsic motivation, extrinsic motivation and amotivation. The correlation coefficient between the criterion validity The Creative Trait Motivation Scale and Marmara Creative Thinking Dispositions Scale was calculated, and it was determined that there was a significant relationship between the scores obtained from the two scales. Both Cronbach's Alpha and item-total correlation values were examined, and it was concluded that the scale was reliable. All these findings indicate that The Creative Trait Motivation Scale, which was adapted into Turkish, is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: Creativity, Motivation, Self-Determination Theory, Validity, Reliability.

GİRİŞ

Günümüz insanından birçok alanda yaratıcı çözümler üretmesi beklenmektedir. Dolayısıyla yaratıcılık bilimde, sanatta, eğitimde ve günlük yaşamda oldukça değerli bir özellik haline gelmiştir. Bireylerin yaratıcı özelliklerini kullanmaları kişisel yararların yanı sıra içerisinde buldukları topluma da katkı sağlamaktadır. Yaratıcı bireylere sahip toplumlar hızla gelişmekte ve refah seviyeleri artmaktadır.

Yaratıcılık her zaman gündemde olup araştırmalara konu edildiği halde literatürde kavramın tanımlanmasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Torrance (1965) yaratıcılığı “*Problemlere, eksiklere, bilgi boşluklarına, kayıp ögelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, güçlükleri tanımlama, çözümler arama, tahminlerde bulunma veya eksikliklerle ilgili olarak hipotezler kurma, bu hipotezleri test etme, yeniden deneme ve son olarak da sonuçları bildirme*” şeklinde geniş bir tanımlamayla ele almıştır. Torrance yaratıcılığın bilişsel boyutuna vurgu yaparken Young (1985), yeni çözümler bulmak için mantıksal yanımız ile sezgisel yanımızın bütünleşmesi şeklinde tanımlayarak bilişsel boyut ile duygusal boyutun etkileşimine vurgu yapmaktadır. May (1959) yaratıcılığı yeni bir şeyi var etme süreci, Kaufman ve Sternberg (2007) ise bir soruna yenilikçi, kaliteli ve alakalı yanıt verme yeteneği olarak tanımlayarak yaratıcılığın orijinal oluşuna vurgu yapmaktadırlar. Tüm tanımlar göz önüne alındığında, bir soruna çözüm üretme ve bu çözümün özgün olmasının ortak nokta olduğu görülmektedir. Günümüz insanından hayatın her alanında (aile, iş, sosyal hayat gibi) yaşanan sorunları çözebilmesi beklendiğinden yaratıcılık her yerde, her zaman, her insan için konu edilir hale gelmiştir.

Yaratıcılık söz konusu olduğunda, genellikle bilimsel keşifleri veya sanat eserleri düşünülse de, Lau (2011) yaratıcılığın sadece sanatçılar ve bilim adamlarıyla ilgili bir kavram olmadığını; günlük hayatımızda karşılaştığımız sayısız sorunu çözmek için de yaratıcılığı kullandığımızı ifade etmektedir. Runco (2007), yaratıcılığın günlük hayattaki rolünü gözden kaçırmamak gerektiğini, yine, Benedek vd. (2019) gündelik anlamda yaratıcılığın en yaygın yaratıcılık türü olduğunu söylemektedirler. Kısacası, yaratıcı davranış olarak tanımlanmasa da bireylerin gündelik anlamda sıklıkla yaratıcı davranışlar sergiledikleri vurgulanmaktadır.

Bilim, sanat veya gündelik hayatta yaratıcılığın alana özgü olduğu iddia edilmektedir (Baer & Kaufman, 2005). Örneğin; bir birey sanat alanında yaratıcı özellikler gösterebilirken, bilim alanında problemlere yaratıcı çözümler getiremeyebilir. Amabile'nin (1983) Bileşenler Yaratıcılık Kuramı, yaratıcı performansın alanla ilgili beceriler, yaratıcılıkla ilgili beceriler ve görev motivasyonu olmak üzere üç bileşeni içerdiğini belirtmektedir. Bu kurama göre alana ilişkin becerileri ve yaratıcılıkla ilgili becerileri olan bir bireyin yaratıcı özellikler göstermesi için önemli olan faktör onun görev motivasyonudur. Görev motivasyonu, bireyin bir göreve yönelik genel tutumu ve ilgileriyle ne kadar iyi uyduğunu (özellik motivasyonu) ve ayrıca belirli bir anda görevi tamamlamak için algılanan nedene (durum motivasyonu) vurgu yapmaktadır.

Yaratıcı davranışın sergilenmesinde bireylerin sahip olduğu motivasyonun niteliği önemli görülmektedir. Öz-Belirleme Kuramı (self-determination theory), özellikle son yıllarda motivasyon türlerine ilişkin çalışmalarda yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır. Öz-Belirleme Kuramında, bir eylemin gerçekleştirilmesinde içsel ve dışsal olmak üzere iki tür motivasyon tanımlanmaktadır (Deci ve Ryan, 2000). Bu kurama göre içsel motivasyon, dış teşvikler ve baskılardan bağımsız olarak bireyin içten gelen ilgi ve zevkleri için yaptığı faaliyetlerle ilgilidir. Benzer bir şekilde, Amabile'ye (1985) göre içsel motivasyon yaratıcılığa yardımcı olurken, dışsal motivasyonun (ödül vb.) yaratıcı sonuçlarla daha karmaşık bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir (Amabile vd., 1986). İçsel motivasyona sahip kişiler bir işte yaratıcı performans sergilemeyi kolay ve eğlenceli olarak gördüklerinden yaratıcı performansta başarılı olurken; dışsal motivasyona sahip kişilerin yaratıcılık sürecini daha stresli buldukları için ödüle rağmen dışsal motivasyonun yaratıcılığı zayıflattığı vurgulanmaktadır (Amabile vd., 1994; Ceci ve Kumar, 2016; Hennessey ve Amabile, 1987). Buna karşın, Deci ve Ryan (2000) da dışsal

motivasyonlu eylemlerin bir sonuç veya ödül elde etmek için yapılan eylemler olduğunu vurgulamakta; bu eylemlerin içselleştirme ve entegrasyon (bütünleştirme) süreçleri sayesinde, içsel motivasyonlu eylemlerde olduğu gibi özerkliğe sahip olabileceklerini belirtmektedirler. İçselleştirme, bir değeri veya düzenlemeyi alma sürecidir. Entegrasyon (bütünleştirme) ise bireylerin değeri veya düzenlemeyi kendi benlik duygularından kaynaklanacak şekilde dönüştürmeleri süreci olarak ifade edilmektedir. Bu şekilde bir eyleme geçme sürecinde içsel ve dışsal motivasyonlu olmanın yanı sıra eyleme geçme niyetinden yoksun olma durumu olan motivasyonsuzluk da söz konusu olabilir.

Motivasyonsuzluk, bir etkinliğe değer vermemekten, onu yapmak için kendini yeterli hissetmemekten ya da eylemin istenen bir sonucu vereceğine inanmamaktan kaynaklanmaktadır (Ryan ve Deci, 2000). Motivasyonun bu üç boyutu bireyin bir davranış için eyleme geçip geçmemesinde etkili görülmektedir.

Öz-Belirleme Kuramı kişinin özerklik, yeterlik ve ilişkisellik (relatedness) olmak üzere üç temel psikolojik ihtiyacının olduğunu ve kişinin içsel motivasyonunu sürdürmesine ilişkin olarak bu psikolojik ihtiyaçların kendini düzenlemenin temelinde olduğu ve bu ihtiyaçların karşılanmasının kişiyi kendisini daha iyi hissedeceği yenilikçi davranışlar sergilemeye yönlendirileceği vurgulanmaktadır (Ryan ve Deci, 2000; Ryan ve Deci, 2020). Ceci ve Kumar (2016) yaratıcı insanların bilinçsiz süreçlere daha fazla inandıklarını, daha yüksek derecede bir yaratıcılık için daha fazla sayıda tekniği kullandıklarını ve içsel motivasyonlu olduklarını belirtmektedir. Amabile vd. (1996) ise içsel motivasyonun bilişsel ve duygusal bütünleşmeyi içerdiğini, içsel motivasyonlu insanların bir görev üstlenirken yeni deneyim sağlayıcı ve yaratıcı etkinlikler içeriyor olmasını istediklerini ve bu yolla yaptıkları işe daha fazla bağlandıklarını, buna karşın dışsal motivasyonun sadece bilişsel bir yapıya sahip olduğunu ve kişilerin bir işte dışsal motivasyon kaynaklarına ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Yaratıcılığı artırmak için içsel motivasyona odaklanmak ve içsel motivasyon kaynaklarını belirlemek önemli görülmektedir (de Jesus vd., 2013). Özellikle eğitim alanında, bireylerin yaratıcı davranışlarını artırmada kişileri nelerin içsel olarak motive ettiği ve bu motivasyon kaynaklarını içeren etkinliklerin yapılandırılması önemli görülmektedir (Amabile, 1996; Jaquith, 2011). Öğrenciler üzerinde bir araştırma yapmış olan Jaquith'e (2011) göre yaratıcı problem çözmenin merkezinde içsel motivasyon ve kişinin konuya ilgisi yatmaktadır. Yapılan çalışmalarda, içsel motivasyonun yaratıcı performans üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmektedir (Amabile, 1985; Ceci ve Kumar, 2016; Fischer vd., 2019; Tan vd., 2016), 20 yıllık çalışmalar üzerinde yapılan bir meta analiz çalışmasında bir ürün açığa çıkarmada içsel motivasyon ile yaratıcılık arasında aynı yönde pozitif bir ilişki olduğu ortaya konmuştur (de Jesus vd., 2013). Buna karşın, dışsal motivasyonun yaratıcılık üzerinde olumlu etkilerinin olabileceğini gösteren araştırmalar da mevcuttur (Byron ve Khazanchi, 2012; Sung ve Choi, 2009). Eisenberger ve Aselage (2009) dışsal motivasyon kaynağı olarak göreve bağlı ödüllerin (bir görevin tamamlanmasına bağlı ödüller) yaratıcılığa zararlı olduğunu, performansa bağlı ödüllerin (bir görevde belirli bir kalite düzeyine ulaşılmasına bağlı ödüller) ise yaratıcılığı artırdığını iddia etmektedir (akt. Taylor ve Kaufman, 2021). Bu durum dışsal motivasyon unsurunun niteliğinin de yaratıcı özelliklerin gösterilmesinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Ülkemizde de diğer ülkelerde olduğu gibi yaratıcılık önemli görüldüğünden bilimsel çalışmalara konu olmaktadır ve bu doğrultuda genel ve çeşitli alanlara (bilim, sanat vb) yönelik yaratıcılığı ölçmeye yönelik psikometrik araçlar geliştirilmiştir (Aslan, 2011; Deniz-Çeliker ve

Balım, 2012; Erol, 2019; Kandemir ve Kaufman, 2019; Özgenel ve Çetin, 2017). Yine, akademik alana özgü kişilerin belirli bir konuya yönelik eylemde bulunurken motivasyonlarını ölçmeye yönelik bir takım psikometrik ölçme araçları geliştirilmiştir; Belirli bir derse/konuya özgü motivasyonu ölçmeye yönelik motivasyon ölçeklerinin (Çetin-Dindar ve Geban, 2015; Gömleksiz ve Kan, 2012; Kesici, 2018) yanı sıra, genel akademik yönelimi ölçmeye yönelik motivasyon ölçekleri (Kara, 2008; Karagüven, 2012; Karataş ve Erden, 2012; Yurt ve Bozer, 2015) ve hatta akademik alana yönelik sadece iç motivasyonu ölçmeye (Uyulgan ve Akkuzu, 2014) yönelik çeşitli ölçme araçları geliştirilmiş veya Türk kültürüne uyarlama çalışması yapılarak araştırmacıların kullanımına sunulmuştur. Ancak yaratıcı özelliğin ortaya çıkmasında sergilenen davranışın kaynağının (motivasyonun) belirlenmesine yönelik bir ölçme aracının mevcut olmadığı tespit edilmiştir. Taylor ve Kaufman'ın (2021) yaratıcı özellik motivasyon ölçeğinin, kişilerin yaratıcı eylemlerde bulunurken hangi motivasyonla hareket ettiklerini anlamak açısından önemli bir araç olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, ülkemizde yaratıcı özellik motivasyonunu (içsel-dışsal) ölçen ölçme araçlarına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu nedenle, mevcut çalışma ile alandaki bu boşluğun doldurularak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının alana kazandırılması amaçlanmaktadır. Taylor ve Kaufman'ın (2021) ölçeği üç yaşam alanına (günlük hayat, bilim ve sanat) yönelik yaratıcı özellik motivasyonunu ölçen özellikleri aynı anda içinde barındırıyor oluşu nedeniyle de diğer ölçeklerden farklılaşmaktadır. Ölçeğin iyi uyum indekslerine sahip oluşu, ölçek madde sayısının az oluşu ve üç yaşam alanına yönelik yaratıcı özellikleri ortaya çıkaran motivasyon kaynağını belirleyebiliyor oluşu nedeniyle psikometrik özellikleri açısından oldukça uygundur ve geniş bir uygulama alanı bulması beklenmektedir. Ayrıca, bireyin yaratıcılığına yönelik motivasyonunu belirlemek yaratıcılıkla ilgili yapılacak programların yönünü belirlemesi adına oldukça önemlidir.

Bu araştırmanın amacı, Taylor ve Kaufman (2021) tarafından geliştirilmiş olan Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamak, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır. Bu çalışmada uyarlanması amaçlanan Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin bireylerin yaratıcı davranışlarda bulunurken sahip oldukları motivasyon türlerini ortaya çıkarması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma modeli nicel araştırma yöntemlerinden tarama türünde tasarlanmıştır. Tarama modeli, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların ilgi, tutum, beceri vb. özelliklerini ortaya çıkarmak ve araştırma konusuyla ilgili var olan durumu betimlemek amacıyla yapılan araştırmalarda kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2012). Bu doğrultuda bu çalışmanın türü, yaratıcı özellik motivasyon kavramının teorik yapısını ortaya koymayı ve bu yapıyı ölçmeyi amaçlayan bir veri toplama aracı oluşturmaya yönelik betimsel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” seçilmiştir. Araştırmaya pratiklik ve hız kazandıran kolay ulaşılabilir durum örnekleme genellikle araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanmadığı durumlarda tercih ettikleri bir örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Veriler yüz yüze ve

çevrimiçi yollarla toplanmıştır. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu sunulmuş ve araştırmaya gönüllülük esasına göre katılmaları istenmiştir.

Araştırmanın evrenini, ölçeğin orijinal araştırmasında olduğu gibi yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında kabul gören kurallardan biri madde sayısının en az 5 (Suhr, 2006) veya 10 katı (Bryant ve Yarnold, 1995; Crocker ve Algina, 2006) olması kuralıdır. Bu kapsamda çalışmada 349 kişiye ulaşılmıştır. Uç değerler ve hatalı/boş doldurmalar analiz dışı bırakılınca örneklem 331 kişiye inmiştir. Katılımcıların 232'si kadın (%70,1) ve 99'u erkektir (%29,9). Katılımcıların eğitim durumu; 283 lisans (%85,5), 48 lisansüstü (%14,5) olarak tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların yaşları 20 ile 40 arasında değişmekte olup, yaş ortalamaları 24,29'dur.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ile katılımcıların yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum ve eğitim durumlarına ilişkin bilgiler toplanmıştır.

Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği: Ölçek, Taylor ve Kaufman. (2021) tarafından geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan ölçeğin 3 alt boyutu vardır. 1., 3., 6., 7., 8., 10., 11., 14., 17. ve 20. maddeler "içsel motivasyon" alt boyutu; 2., 4., 12., 15., 16. ve 19. maddeler "dışsal motivasyon" alt boyutu; 5., 9., 13. ve 18. maddeler "motivasyonsuzluk" alt boyutu içerisinde yer almaktadır. Her bir alt ölçeğe ait maddelerin değerlerinin ortalaması alınarak içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olmak üzere üç puan elde edilmektedir. Taylor ve Kaufman (2021) tarafından ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları; içsel motivasyon alt boyutu için .95, dışsal motivasyon alt boyutu için .89, motivasyonsuzluk alt boyutu için .86 olarak bulunmuştur. Mevcut araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları; içsel motivasyon alt boyutu için .91, dışsal motivasyon alt boyutu için .90, motivasyonsuzluk alt boyutu için .87 olarak bulunmuştur.

Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin ölçüt geçerliğini test etmek amacıyla Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilmiştir. 25 maddeden oluşan Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nin 6 alt boyutu bulunmaktadır. 1., 6., 7., 15. ve 23. maddeler "öz disiplin" alt boyutu; 2., 5., 8., 12., 17., 19., 22. ve 24. maddeler "yenilik arama" alt boyutu; 9., 11., 14. ve 25. maddeler "cesaret" alt boyutu; 3., 10. ve 21. maddeler "merak" alt boyutu; 4. ve 16. maddeler "şüphe etme" alt boyutu; 13., 18. ve 20. maddeler "esneklik" alt boyutu içerisinde yer almaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Özgenel ve Çetin (2017) tarafından ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları; öz disiplin alt boyutu için .69, yenilik arama alt boyutu için .83, cesaret alt boyutu için .72, merak alt boyutu için .67, şüphe etme alt boyutu için .72, esneklik alt boyutu için .63 olarak hesaplanırken ölçeğin geneline ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları öz disiplin alt boyutu için .70, yenilik arama alt boyutu için .81, cesaret alt boyutu için .76, merak alt boyutu için .71, şüphe etme alt boyutu için .65, esneklik alt boyutu için .65 olarak hesaplanırken ölçeğin geneline ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Veri Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde SPSS 21 ve AMOS programları kullanılmıştır.

İşlem

Mevcut araştırmada ölçeğin uyarlama çalışmasında öncelikle orijinal ölçeğin yer aldığı makalenin sorumlu yazarı Taylor ile iletişim kurulmuş ve ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması için izin alınmıştır. Ölçeğin orijinal formunda aynı maddeler için 3 farklı puan alınabildiği (bilimsel yaratıcılık, sanatsal yaratıcılık ve gündelik anlamda yaratıcılık) görülmüştür. Bu uyarlama çalışmasında ise gündelik anlamda yaratıcılığın ölçülmesi hedeflenmiş ve ölçeğin başına buna uygun bir yönerge verilmiştir. Ardından hem Türkçeye hem de İngilizceye hâkim 3 uzmana ölçeğin geliştirilmiş olduğu dil olan İngilizceden, hedef dil olan Türkçeye çeviriler yaptırılmıştır. Daha sonra çevirisi yapılan ölçek formları alan uzmanlarına sunulmuş ve maddeleri en çok temsil edebilecek Türkçe ifadelerin belirlenmesi sağlanmıştır. Oluşturulan Türkçe form, Türkçe ve İngilizce dillerine hâkim, önceki çeviri aşamasında yer almayan 2 dil uzmanı tarafından yeniden İngilizceye çevrilmiştir. Ana diline çevirisi yapılan ölçek maddeleri ile orijinal ölçek maddeleri karşılaştırılmıştır. Daha sonra dil geçerliğini ölçmek adına İngilizce ve Türkçeye hakim 44 bireye İngilizce form ve Türkçe form 2 hafta ara ile uygulanmıştır. Ardından maddeler arası korelasyona bakılmış ve yapılan analizler sonucunda İngilizce ve Türkçe formlardaki maddeler arasındaki korelasyon katsayılarının .73 ile .82 arasında değiştiği görülmüştür ($p < .001$). Bu bulgular, maddeler arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Daha sonraki aşamada pilot uygulama yapılmış ve bu amaçla ölçek 70 öğrenciye ulaştırılmıştır. Pilot uygulamadaki katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra elde edilen veriler istatistiksel analizlere tabi tutularak madde toplam korelasyonu ve Cronbach's alpha katsayılarına bakılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen bulgulara göre; madde toplam korelasyon değerlerinin bütün maddeler için .30'un üstünde olduğu, Cronbach's alpha katsayısının ise içsel motivasyon alt boyutu için .93, dışsal motivasyon alt boyutu için .75, motivasyonsuzluk alt boyutu için ise .90 olduğu görülmektedir. Madde toplam korelasyonu hiçbir maddede .30 altında olmadığı için ölçekten madde silinmemiştir (de Vaus, 2002). Bu sonuçlar, ölçeğin ilk formunun güvenilirlik şartlarını taşıdığını göstermektedir.

Uyarlama çalışmasının ikinci aşamasında ana uygulama üzerinden toplanan istatistiksel veriler geçerlik ve güvenirlik analizlerine tabi tutulmuştur.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde Türk kültürüne uyarlama çalışması yapılan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Yapı Geçerliği

Bu araştırmada uyarlama çalışması yapılan ölçeğin faktör yapısını ortaya koymak için öncelikle AFA (Açımlayıcı Faktör Analizi) yapılmıştır. Literatürde yer alan ölçek uyarlama çalışmalarında, AFA ve DFA (Doğrulayıcı Faktör Analizi) birlikte kullanılabilirdiği gibi yalnızca DFA da kullanılabilir. Orçan (2018) ölçek uyarlama çalışmalarında yalnızca DFA'nın kullanılmasının bazı sorunlara yol açabileceğini ifade etmektedir. Ölçek uyarlaması çalışmalarında kültürel farklılıkların ortaya konması amacıyla öncelikle AFA'nın yapılması uygun olacağı bildirilmektedir.

Yapılan AFA sonucunda, verilerin örneklem yeterliğinin ve faktör edilebilirliğinin (factorability) belirlenmesi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Küresellik Testi değerlerine bakılmıştır. KMO'nun .60'tan yüksek olması ve Barlett Küresellik testinin istatistiksel açıdan anlamlı çıkması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2016). Araştırmanın verilerine ilişkin KMO ve Barlett Küresellik Testi sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. KMO and Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği		.861
	Chi Square	4051,423
Barlett Küresellik Testi	sd	190
	p.	000

Bu çalışmada KMO katsayısı .86, Barlett Küresellik testi χ^2 değeri ise 4051,423 ($p < .001$) bulunmuş ve verilerin hem örneklem bakımından yeterli olduğu hem de ölçek maddelerine verilen cevapların faktörlenebileceği görülmüştür. Daha sonra Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'ne dair boyutların açıkladığı varyanslar incelenmiştir. Bu değerler Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'ne Ait Açıklanan Varyans Miktarları

Faktör	Toplam	Varyans	Kümülatif
1	6,300	%31,499	%31,499
2	4,183	%20,913	%52,413
3	2,295	%11,475	%63,888

Tablo 2'deki değerler incelendiğinde birinci faktörün 6,300, ikinci faktörün 4,183, üçüncü faktörün ise 2,295 toplam öz değere sahip olduğu görülmektedir. Açıklanan varyanslara bakıldığında ise toplam varyansı birinci boyutun %31,499, ikinci boyutun %20,913, üçüncü boyutun ise %11,475 açıkladığı görülmektedir. 3 boyut ölçekteki toplam varyansın %63,888'ini açıklamaktadır. Yapılan AFA sonuçlarına göre ölçeğin 3 faktörlü bir yapı sergilediği görülmektedir.

Ölçek maddelerinin faktörlere dağılımını belirlemek adına döndürme işlemi gerçekleştirilmiştir. Döndürme tekniklerinde temel olarak dik (orthogonal) ve eğik (oblique) olmak üzere iki ana grubun olduğu görülmektedir. Sosyal bilimlerin doğası düşünüldüğünde alt boyutların birbiri ile ilişkili olabileceği ve bu araştırmalarda eğik döndürme tekniklerinin daha doğru sonuçlar vereceği vurgulanmaktadır (Fabrigar vd., 1999). Eğik döndürme tekniklerinden ise orijinal araştırmada olduğu gibi Promax tekniği tercih edilmiştir. Tablo 3'te faktörlerin altında yer alan maddeler ve maddelere ait yük değerleri bulunmaktadır.

Tablo 3. Maddelere Ait Yük Değerleri

Madde	1	2	3
11	.800		
10	.777		
20	.768		
8	.765		

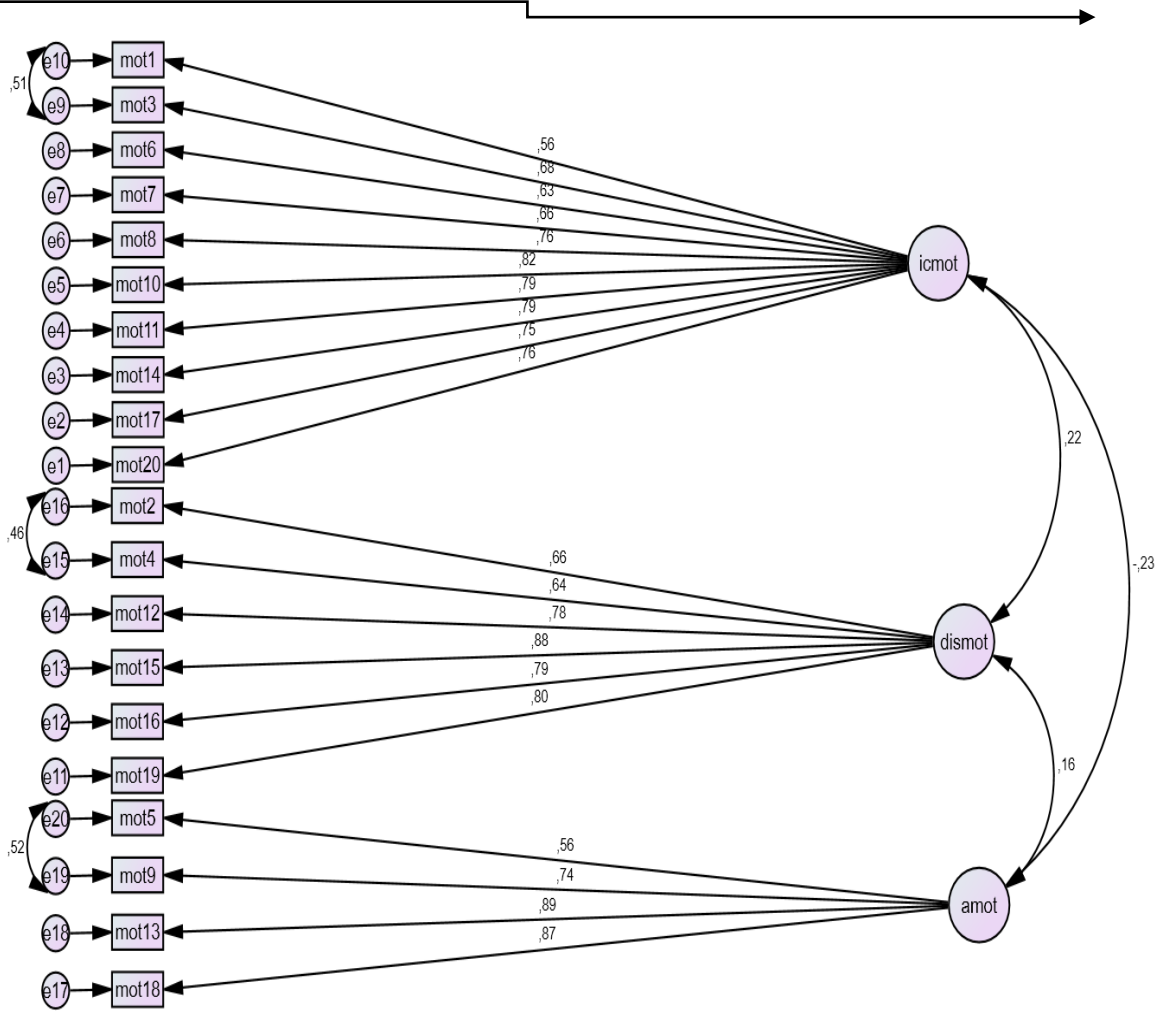

17	.745		
14	.738		
3	.724		
6	.662		
1	.653		
7	.601		
15		.855	
16		.807	
19		.805	
4		.737	
12		.725	
2		.688	
13			.885
18			.882
9			.753
5			.623

Tablo 3'te görüldüğü üzere birinci faktörün yük değerlerinin .60 ile .80 arasında, ikinci faktörün yük değerlerinin .69 ile .86 arasında, üçüncü faktörün ise .62 ile .89 arasında olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre ölçek maddelerinin yeterli yük değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Faktörlerin altındaki maddeler ve ortaya çıkan boyutlar göz önüne alındığında ölçeğin orijinal formu ile benzerlik gösterdiği söylenebilmektedir.

Bu işlemlerin ardından ölçeğin orijinalinde sergilemiş olduğu 3 faktörlü yapının Türk kültüründe sergilenip sergilemeyeceğini doğrulamak amacıyla DFA yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde yol diyagramı, standartlaştırılmış yol katsayılar ve uyum değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 1: Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'ne İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Şekil 1'de Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'ne ilişkin DFA modeli gösterilmektedir. DFA sonucunda içsel motivasyon alt boyutuna ait standardize edilmiş yol katsayılarının .56 ile .82 arasında, dışsal motivasyon alt boyutuna ait standardize edilmiş yol katsayılarının .64 ile .88 arasında, motivasyonsuzluk alt boyutuna ait standardize edilmiş yol katsayılarının .56 ile .89 arasında olduğu görülmektedir. Modele ilişkin ilk denemenin iyi uyum vermemesi üzerine içsel motivasyon alt boyutunda yer alan 1. ile 3. maddeler arasında, dışsal motivasyon alt boyutunda yer alan 2. ile 4. maddeler arasında, motivasyonsuzluk alt boyutunda yer alan 5. ile 9. maddeler arasında modifikasyon işlemi yapılmıştır. Söz konusu modifikasyonların yapıldığı maddeler aynı boyutlarda yer almaktadır. Ayrıca, madde ifadelerine bakıldığında benzer özelliklerin tanımlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda söz konusu modifikasyonlar kuram tarafından desteklendiği söylenebilmektedir.

Tablo 4. Modele İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mevcut Çalışma	Sonuç
χ^2/SD	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 < \chi^2/sd \leq 3$	2,715	Kabul edilebilir uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$	,065	Kabul edilebilir uyum
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	,929	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	,072	Kabul edilebilir uyum
TLI	$0,95 \leq TLI \leq 1,00$	$0,90 \leq TLI \leq 0,95$	,918	Kabul edilebilir uyum

Kaynak: Hu ve Bentler (1999)

Modele ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde $\chi^2/SD=2,715$, $SRMR=.065$, $CFI=.929$, $RMSEA=.072$ ve $TLI=.918$ olarak bulunmuş ve bütün uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum iyiliği değerleri (Hu ve Bentler, 1999) arasında yer aldığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin orijinal formunda sergilemiş olduğu üç faktörlü yapının doğrulandığı görülmektedir. Dolayısıyla, ölçeğin Türk kültüründe yapı geçerliğinin sağlandığı söylenebilir.

Ölçüt Geçerliği

Araştırmanın bu aşamasında ölçeğin ölçüt geçerliğini değerlendirmek amacıyla Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği (Özgenel ve Çetin, 2017) ile Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Pearson Korelasyon Analizi sonucunda elde edilen değerler Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği ile Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İçsel motivasyon (1)	1,0									
Dışsal motivasyon (2)	,17**	1,0								
Motivasyonsuzluk (3)	-,24**	,16**	1,0							
Öz disiplin (4)	,38**	,09	-,13*	1,0						
Yenilik arama (5)	,54**	,20**	-,12*	,59**	1,0					
Cesaret (6)	,43**	,16**	-,12*	,49**	,48**	1,0				
Merak (7)	,48**	,18**	-,11*	,40**	,58**	,30**	1,0			
Şüphe etme (8)	,28**	,07	-,12*	,30**	,46**	,22**	,37**	1,0		
Esneklik (9)	,30**	,12*	-,02	,31**	,56**	,36**	,43**	,29**	1,0	
MYDE Toplam (10)	,57**	,19**	-,14**	,78**	,89**	,72**	,67**	,53**	,64**	1,0

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 5'te ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin korelasyon değerleri yer almaktadır. Ölçüt geçerliği bağlamında bakıldığında içsel motivasyon alt boyutunun MYDE Ölçeği toplam puanı

ile pozitif yönde ($r=,57$; $p<.01$); dışsal motivasyon alt boyutunun MYDE Ölçeği toplam puanı ile pozitif yönde ($r=,19$; $p<.01$); motivasyonsuzluk alt boyutunun MYDE Ölçeği toplam puanı ile negatif yönde ($r=-,14$; $p<.01$) ilişkili olduğu görülmektedir. Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği toplam puanı alınmadığı için alt boyutlar üzerinden ölçüt geçerliğine bakılmıştır. Bu bağlamda mevcut çalışmanın ölçüt geçerliğinin sağlandığı görülmektedir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirlik analizleri kapsamında Cronbach's alpha değerlerine incelenmiştir. Cronbach's alpha değerleri Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin Boyutlarına Ait Güvenirlik Katsayıları

Boyutlar	Cronbach's alpha (α)
İçsel motivasyon	.914
Dışsal motivasyon	.897
Motivasyonsuzluk	.871

Ölçeğin Cronbach's alpha iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde; içsel motivasyon alt boyutu $\alpha=.914$, dışsal motivasyon alt boyutu $\alpha=.897$, motivasyonsuzluk alt boyutu ise $\alpha=.871$ olarak hesaplanmıştır. Ölçme aracının güvenilirliği için Cronbach's alpha değerinin alt sınırı $\alpha=.70$ olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2010). Buna göre Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin güvenilirlik ölçütlerini taşıdığı görülmektedir.

Daha sonra ölçeğin madde toplam korelasyonları incelenmiştir. Büyüköztürk (2010) madde-toplam korelasyonlarının 0.30 ve üstünde olması gerektiğini ifade etmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Ölçek Maddelerinin Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyon Değerleri

Boyut	Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu
İçsel Motivasyon	1	.584
	3	.698
	6	.605
	7	.629
	8	.730
	10	.756
	11	.737
	14	.726
	17	.710
	20	.718
Dışsal Motivasyon	2	.693
	4	.676
	12	.692
	15	.781
	16	.747

	19	.742
	5	.634
Motivasyonsuzluk	9	.779
	13	.741
	18	.746

Tablo 7'ye bakıldığında içsel motivasyon alt boyutuna ilişkin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerinin .584 ile .756 arasında, dışsal motivasyon alt boyutuna ilişkin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerinin .676 ile .781 arasında, motivasyonsuzluk alt boyutuna ilişkin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerinin .634 ile .779 arasında değiştiği görülmektedir. Büyüköztürk'ün (2010) madde-toplam korelasyonlarının 0.30 ve üstünde olması gerektiği ifadesi göz önüne alındığında ölçek maddelerinin gerekli şartları taşıdığını söylemek mümkündür.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaratıcılık hem bireysel hem de toplumsal anlamda önemli kişilik özelliklerinden biridir. Bireylerin yaratıcı özelliklerini sergileme konusundaki motivasyonları sosyal bilimlerin incelediği konulardan biridir. Bireylerin yaratıcı özelliklerini sergilemede içsel ve dışsal motivasyonlarının olduğu görülmektedir. Kimi durumlarda ise bir etkinliğe değer vermemekten, onu yapmak için kendini yeterli hissetmemekten ya da eylemin istenen bir sonucu vereceğine dair inanç yoksunluğundan dolayı yaratıcı özellikleri göstermede motivasyonsuzluk da yaşanabilmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Bu çalışmada, bireylerin yaratıcı özellik motivasyonlarına ilişkin bu yapıları ortaya çıkarabilmek adına Taylor ve Kaufman (2021) tarafından geliştirilen Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması amaçlanmıştır.

Öncelikle orijinal çalışmanın sorumlu yazarı Taylor ile iletişime geçilmiş ve ölçeği Türkçe'ye uyarlamak adına gerekli izinler alınmıştır. Ölçeğin orijinal formunun bilim, sanat ve gündelik anlamda olmak üzere üç farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu üç farklı alandaki ölçek maddeleri aynı olmakla birlikte yönergeleri farklı verilmektedir. Bu çalışmada gündelik anlamda yaratıcı özellik motivasyonlarının incelenmesi amaçlanmış ve yönerge buna göre hazırlanmıştır. Ölçeğin çeviri aşamasında ölçeğin orijinal dili olan İngilizce ve hedef dil olan Türkçe'ye hakim dil uzmanlarından yardım alınmıştır. 3 uzman İngilizce'den Türkçe'ye çeviri ekibinde yer alırken, önceki çeviri aşamasında yer almayan 2 dil uzmanı ise ölçek maddelerinin yeniden İngilizceye çevrilmesinde yer almıştır. Ana diline çevirisi yapılan ölçek maddeleri ile orijinal ölçek maddeleri karşılaştırıldıktan sonra dil geçerliğini ölçmek adına İngilizce ve Türkçeye hakim bir gruba İngilizce form ve Türkçe form 2 hafta ara ile uygulanmıştır. Ardından maddeler arası korelasyona bakılmış ve yapılan analizler sonucunda İngilizce ve Türkçe formlardaki maddeler arasındaki korelasyon katsayılarının .73 ile .82 arasında değiştiği görülmüştür ($p < .001$). Bu bulgular, maddeler arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Dil geçerliği sağlandıktan sonra ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Ölçeğin faktör yapısını ortaya koymak için öncelikle AFA yapılmıştır. Orçan (2018) ölçek uyarlama çalışmalarında yalnızca DFA'nın kullanılmasının bazı sorunlara yol açabileceğini ifade etmektedir. Yapılan AFA sonucunda KMO katsayısı .86, Barlett Küresellik testi χ^2 değeri ise

4051,423 ($p < .001$) bulunmuştur. Bu durum verilerin hem örneklem bakımından yeterli olduğu hem de ölçek maddelerine verilen cevapların faktörlenebileceğini göstermektedir. Varyanslar ve döndürme sonuçları incelendiğinde ölçeğin 3 faktörlü bir yapı sergilediği görülmektedir. Maddelerin faktör yükleri ve hangi faktörler altında yer aldığı incelendiğinde ise orijinal çalışma ile benzer sonuçların yer aldığı görülmektedir. Buna göre 1, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 17 ve 20. maddeler içsel motivasyon alt boyutu altında; 2, 4, 12, 15, 16 ve 19. maddeler dışsal motivasyon altında; 5, 9, 13 ve 18. maddeler ise motivasyonsuzluk boyutu altında yer almaktadır.

Bu üç faktörlü yapının örneklemde doğrulanıp doğrulanmayacağını anlamak için DFA yapılmıştır. Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği için yapılan DFA sonucunda model uyum indekslerinin ilk denemede kabul edilebilir değerler olmadığı görülmüş ve bunun üzerine modifikasyon yapılmıştır. Model tahmin sonucunda uyum indeksleri kabul edilebilir indekslerin dışında ise, kuramsal ilişkilere bağlı olmak kaydıyla model uyumunu arttırmak için modifikasyonlar yapılabilmektedir. Bu durum değişkenler arasındaki ilişkinin daha iyi tahmin edilebilmesine katkı sunmaktadır (Bayram, 2011). İçsel motivasyon alt boyutunda yer alan 1. ile 3. maddeler arasında, dışsal motivasyon alt boyutunda yer alan 2. ile 4. maddeler arasında, motivasyonsuzluk alt boyutunda yer alan 5. ile 9. maddeler arasında modifikasyon işlemi yapılmıştır. Yapılan modifikasyonların üçünün de aynı alt boyutlar arasında yer aldığı, dolayısıyla modifikasyon yapılan maddelerin benzer yapıları ölçtüğü söylenebilmektedir. Madde içeriklerini daha detaylı incelemek gerekirse; içsel motivasyon alt boyutundaki birinci maddenin “Duyduğum esenlik hissinden dolayı”, üçüncü maddenin ise “Duyduğum güzel hislerden dolayı” olduğu; dışsal motivasyon alt boyutundaki ikinci maddenin “Çünkü bazı insanlar tarafından daha pozitif görülmek istiyorum”, dördüncü maddenin ise “Çünkü bazı insanları hayal kırıklığına uğratmak istemiyorum”; motivasyonsuzluk alt boyutundaki beşinci maddenin “Çekilen sıkıntıya değer olduğuna inanmasam da”, dokuzuncu maddenin ise “Yapmamla yapmamam arasında bir fark olmayacak olsa da” olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu maddelerin ölçtüğü psikolojik yapıların benzer olduğu ve bu maddeler arasında modifikasyon kurmanın kuramsal açıdan sorunlu olmadığı söylenebilmektedir. Yapılan modifikasyonlar sonucunda modele ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde; $\chi^2/SD=2,715$, SRMR=.065, CFI=.929, RMSEA=.072 ve TLI=.918 olarak bulunmuş ve bütün uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum iyiliği değerleri (Hu ve Bentler, 1999) arasında yer aldığı görülmüştür. Orijinal çalışmada ise Taylor ve Kaufman (2021) gündelik yaşam formundaki model uyum indekslerini; $X^2(167)=814.01$, SRMR=.07, CFI=.89, RMSEA=.081 olarak bulmuştur. Elde edilen verilere göre Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin orijinal formunda sergilemiş olduğu üç faktörlü yapının doğrulandığı görülmektedir.

Ölçeğin ölçüt geçerliğini incelemek için Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden (Özgenel ve Çetin, 2017) faydalanılmıştır. Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği ile Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği toplam puanı alınmadığı için alt boyutlar üzerinden ölçüt geçerliğine bakılmıştır. İçsel motivasyon alt boyutunun MYDE Ölçeği toplam puanı ile pozitif yönde ($r=.57$; $p < .01$); dışsal motivasyon alt boyutunun MYDE Ölçeği toplam puanı ile pozitif yönde ($r=.19$; $p < .01$); motivasyonsuzluk alt boyutunun MYDE Ölçeği toplam puanı ile negatif yönde ($r=-.14$; $p < .01$) ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda mevcut çalışmanın ölçüt geçerliğinin sağlandığı görülmektedir.

Ölçeğin güvenilirliğinin incelenmesinde ise Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayıları ve madde-toplam korelasyonlarına bakılmıştır. Ölçeğin Cronbach's alpha iç tutarlık katsayıları

incelendiğinde; içsel motivasyon ($\alpha=.914$), dışsal motivasyon ($\alpha=.897$), motivasyonsuzluk alt boyutlarının ($\alpha=.871$) güvenilirlik katsayılarının iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Zira, ölçme aracının güvenirligi için Cronbach's alpha değerinin alt sınırı $\alpha=.70$ olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2010). Madde-toplam korelasyonları incelendiğinde ise içsel motivasyon alt boyutuna ilişkin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerinin .584 ile .756 arasında, dışsal motivasyon alt boyutuna ilişkin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerinin .676 ile .781 arasında, motivasyonsuzluk alt boyutuna ilişkin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerinin .634 ile .779 arasında olduğu görülmektedir. Büyüköztürk'ün (2010) madde-toplam korelasyonlarının 0.30 ve üstünde olması gerektiği ifadesi göz önüne alındığında ölçek maddelerinin gerekli şartları taşıdığını söylemek mümkündür. Hem Cronbach's Alpha hem de madde-toplam korelasyonları incelendiğinde Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin güvenilirlik ölçütlerini taşıdığı görülmektedir.

Öneriler

Ölçeğin gündelik anlamda yaratıcı özellik motivasyonlarını ölçme konusunda araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin birtakım sınırlılıklarından bahsetmek mümkündür. Öncelikle araştırma yetişkin örneklemden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 20 ile 40 yaş arasında değiştiği görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın farklı bir örnekleme kullanılabilmesi adına o örneklem üzerinde geçerlik ve güvenirlilik çalışmalarının yapılması gerekmektedir. İkinci bir sınırlılık ise katılımcıların %70,1'ini kadınların oluşturmasıdır. Örnekleme ilişkin verilerin önemli bir kısmının bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde toplanmış olması nedeniyle evren kaynaklı bir homojenlik söz konusudur. Gelecek araştırmalarda daha heterojen bir örnekleme çalışılması araştırmanın bulgularını destekleyecektir. Bu sınırlılıklara rağmen Türkçeye uyarlama çalışması yapılan Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin yetişkin örnekleme geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Amabile, T. M. (1983). The social psychology of creativity: A componential conceptualization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(2), 357-376. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.45.2.357>
- Amabile, T. M. (1985). Motivation and creativity: Effects of motivational orientation on creative writers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(2), 393-399. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.48.2.393>.
- Amabile, T. M., Hennessey, B. A., & Grossman, B. S. (1986). Social influences on creativity: The effects of contracted-for reward. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(1), 14-23. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.50.1.14>
- Baer, J., & Kaufman, J. C. (2005). Bridging generality and specificity: The amusement park theoretical (APT) model of creativity. *Roeper Review*, 27(3), 158-163. <https://doi.org/10.1080/02783190509554310>
- Bayram, N. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: AMOS uygulamaları*. Ezgi Kitabevi.
- Benedek, M., Bruckdorfer, R., & Jauk, E. (2019). Motives for creativity: Exploring the what and why of everyday creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 1-16. 10.1002/jocb.396

- Bryant, F. B., & Yarnold, P. R. (1995). Principal-components analysis and exploratory and confirmatory factor analysis. In L. G. Grimm & P. R. Yarnold (Eds.), *Reading and understanding multivariate statistics* (pp. 99-136). American Psychological Association.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Pegem Akademi.
- Byron, K., & Khazanchi, S. (2012). Rewards and creative performance: A meta-analytic test of theoretically derived hypotheses. *Psychological Bulletin*, 138(4), 809-830. <https://doi.org/10.1037/a0027652>
- Ceci, M. W., & Kumar, V. K. (2016). A correlational study of creativity, happiness, motivation, and stress from creative pursuits. *Journal of Happiness Studies*, 17, 609-626. <https://doi.org/10.1007/s10902-015-9615-y>
- Crocker, L., & Algina, J. (2006). *Introduction to classical and modern test theory*. Cengage Learning.
- De Jesus, S. N., Rus, C. L., Lens, W., & Imaginário, S. (2013). Intrinsic motivation and creativity related to product: A meta-analysis of the studies published between 1990–2010. *Creativity Research Journal*, 25(1), 80-84. <https://doi.org/10.1080/10400419.2013.752235>
- De Vaus, D. (2002). *Surveys in social research* (5th ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological Methods*, 4(3), 272-299. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.4.3.272>
- Fischer, C., Malycha, C. P., & Schafmann, E. (2019). The influence of intrinsic motivation and synergistic extrinsic motivators on creativity and innovation. *Frontiers in Psychology*, 10(Article 137), 1-15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00137>
- Hennessey, B. A., & Amabile, T. M. (1987). *Creativity and learning: What research says to the teacher*. National Education Association Publication.
- Jaquith, D. B. (2015). When is creativity? Intrinsic motivation and autonomy in children's artmaking, art education. *Art Education*, 64(1), 14-19. [10.1080/00043125.2011.11519106](https://doi.org/10.1080/00043125.2011.11519106)
- Kaufman, J. C., & Sternberg, R. J. (2007). Creativity. *Change*, 39(4), 55-58.
- Lau, J. Y. F. (2011). *An introduction to critical thinking and creativity: Think more think better*. John Wiley & Sons.
- May, R. (1959). The nature of creativity. *ETC: A Review of General Semantics*, 16(3), 261-276.

- Özgenel, M. ve Çetin, M. (2017). Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlilik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46, 113-132. 10.15285/maruaebd.335087
- Runco, M. A. (2007). *Creativity: Theories and themes: Research, development, and practice*. Elsevier.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67. <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, 61, Article 101860. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>
- Suhr, D. (2006). *Exploratory or confirmatory factor analysis?* In Proceedings of the 31st Annual SAS Users Group International Conference, 200-231. Cary, NC: SAS Institute Inc.
- Sung, S. Y., & Choi, J. N. (2009). Do Big Five personality factors affect individual creativity? The moderating role of extrinsic motivation. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(7), 941-956. <https://doi.org/10.2224/sbp.2009.37.7.941>
- Tan, CS., Lau, XS., Kung, YT., & Kailsan, R.A/L. (2016). Openness to Experience Enhances Creativity: The Mediating Role of Intrinsic Motivation and the Creative Process Engagement. *Journal of Creative Behaviour*, 53(1), 109-119. <https://doi.org/10.1002/jocb.170>
- Taylor, C. L., & Kaufman, J. C. (2021). The creative trait motivation scales. *Thinking Skills and Creativity*, 39, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100763>
- Torrance, E. P. (1965). Scientific views of creativity and factors affecting its growth. *Daedalus*, 94(3), 663-681.
- Orçan, F. (2018). Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi: İlk hangisi kullanılmalı? *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 9(4), 413-421. 10.21031/epod.394323
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Young, J. G. (1985). What is creativity? *The Journal of Creative Behavior*, 19(2), 77-87. <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.1985.tb00640.x>

Ekler

Ek 1: Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği Formu

Günlük anlamda yaratıcı olduğunuz zamanları düşünün. Aşağıdaki maddelerin her birinin şu anda günlük anlamda yaratıcılığınızın nedenlerinden birine ne ölçüde karşılık geldiğini belirtin.	Kesinlikle uygun değil (1)	Uygun değil (2)	Biraz uygun değil (3)	Tarafsızım (4)	Biraz uygun (5)	Uygun (6)	Tamamen uygun (7)
Günlük anlamda yaratıcılıkla meşgulüm...							
1. Duyduğum esenlik hissinden dolayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
2. Çünkü bazı insanlar tarafından daha pozitif görülmek istiyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
3. Duyduğum güzel hislerden dolayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
4. Çünkü bazı insanları hayal kırıklığına uğratmak istemiyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
5. Çekilen sıkıntıya değer olduğuna inanmasam da	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
6. Çünkü ilginç keşifler yapmamı sağlıyor	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
7. Çünkü olmak istediğim kişi olmama yardımcı olacak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
8. Gittikçe artan becerimin verdiği hazdan dolayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
9. Yapmamla yapmamam arasında bir fark olmayacak olsa da	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
10. Ustalaşmaya çalışırken duyduğum tatminden dolayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
11. Çünkü keyifli hisler deneyimliyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
12. Çünkü yapmasam kötü hissedirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
13. Yapmakta fayda göremesem de	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
14. Çünkü benim için önemli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
15. Çünkü yapmadığım için kendime kızarım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
16. Prestij kazanmak için	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
17. Kendimi aşarken duyduğum hazdan dolayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
18. Bunu yapmak için iyi bir sebebim olmasa da	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

Yaratıcı Özellik Motivasyon Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
19. Çünkü yapmasam suçlu hissederim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
20. Çünkü o anda yaptığım şeyden keyif alıyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)